

Dret Penal II

Codi: 102246

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500786 Dret	OB	1	2

Professor/a de contacte

Nom: Míriam Cugat Mauri

Correu electrònic: Miriam.Cugat@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

Altres indicacions sobre les llengües

Grups en català: 02 (Dra. Bonet), 03 (Dra. Cugat), 52 (part Dra. Cuenca) i 70 (Dr. Baucells) i Grups en espanyol 01 (Sr. Celma), 51 (Dr. Morales) i 52 (part Dra. Rodríguez)

Equip docent

Joan Baucells Lladós

María José Cuenca García

Margarita Bonet Esteva

Fermín Morales Prats

Maria Jose Rodriguez Puerta

Eduardo Celma Hernandez

Prerequisits

Tot i que per a cursar Dret penal II no cal haver aprovat Dret penal I, és aconsellable haver-ho fet a fi d'entendre els principis, conceptes i terminologia bàsics de l'assignatura.

Objectius

Conèixer i entendre la teoria del delictes i els elements que la componen, com a pas previ per a l'estudi dels delictes en particular al que es dedica l'assignatura de Dret penal III i la resta d'optatives de la disciplina.

Competències

- Adquirir els coneixements bàsics de les diferents dogmàtiques jurídiques i exposar-los en públic.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.

- Demostrar que es comprenen i es coneixen les principals institucions polítiques i privades en la seva gènesi i en el seu conjunt amb els seus respectius.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar que es té una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i el desenvolupament de la dialèctica jurídica.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Dominar les tècniques informàtiques per obtenir la informació jurídica (bases de dades de legislació, jurisprudència, bibliografia, etc.) i per comunicar dades.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.
- Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Redactar i formalitzar treballs, informes, escrits i dictàmens.
- Redactar textos jurídics (contractes, dictàmens, sentències, interlocutòries, providències, testaments, legislacions, etc.).
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
- Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
- Tenir habilitat per prendre decisions.
- Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
- Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.
2. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
3. Buscar sentències penals en les bases de dades.
4. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
5. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.
6. Definir les principals institucions penals.
7. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
8. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
9. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
10. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
11. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
12. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
13. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
14. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
15. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.
16. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
17. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
18. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
19. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
20. Reconèixer i resoldre problemes.
21. Redactar i formalitzar treballs, informes, escrits i dictàmens.
22. Redactar resolucions de casos penals.
23. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
24. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
25. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
26. Tenir habilitat per prendre decisions.

27. Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
28. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
29. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
30. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
31. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.

Continguts

Tema 1. Introducció a la teoria del delictes. Concepte, elements i estructura de delictes.

Tema 2. El tipus penal: concepte, funció, elements i classificació.

Tema 3. Tipus objectiu (I): a) Supòsits d'absència d'acció o comportament penalment rellevant; b) Causalitat i imputació objectiva.

Tema 4. Tipus objectiu (II): a) L'omissió pròpia; b) L'omissió impròpia o comissió per omissió.

Tema 5. Tipus subjectiu (I): a) El dol: concepte, elements i classes; b) Absència de dol: l'error de tipus, sobre les qualificacions i circumstàncies; c) Els elements subjectius de l'injust.

Tema 6. Tipus subjectiu (II): a) El sistema d'incriminació específica o llista tancada de la imprudència punible; b) Concepte, elements i classes d'imprudència; c) Recordatori dels requisits d'imputació objectiva i exclusió del cas fortuït (supra, tema 3); d) Menció als delictes de perill.

Tema 7. L'antijuridicitat: a) Antijuridicitat formal i material, i el principi d'insignificança; b) Les causes de justificació: requisits comuns.

Tema 8. Les causes de justificació en particular: a) Legítima defensa; b) Estat de necessitat; c) Compliment d'un deure i exercici legítim d'un dret, ofici o càrrec; d) Tractament actual de l'obediència deguda; e) El problema del consentiment de l'ofès pel delictes.

Tema 9. La culpabilitat: a) La culpabilitat com a principi i categoria dogmàtica; b) Les causes d'exclusió de la inimputabilitat: l'anomalia o alteració psíquica; la intoxicació plena i el síndrome d'abstinència; l'alteració de la percepció; menció a l'*actio libera in causa*; c) L'error de prohibició: concepte, classes i efectes sobre la pena; d) La inexigibilitat d'una altra conducta: la por insuperable i la seva delimitació de la inimputabilitat; e) El règim de la minoria d'edat penal: franges d'edat i menció a les especificitats substantives i processals.

Tema 10. Punibilitat: a) Concepte i classificació dels requisits per a la punibilitat; b) Les condicions objectives de punibilitat; c) Les excuses absolutòries; d) Les condicions de procedibilitat; e) Les causes d'extinció de la responsabilitat penal, amb especial menció a l'indult, la prescripció i el perdó de la persona ofesa.

Tema 11. La responsabilitat penal de les persones jurídiques: a) Característiques generals del model espanyol: el sistema vicarial i l'autonomia de la responsabilitat de persones físiques i jurídiques; b) Els subjectes transmissors de RPPJ: representants i subordinats; c) El "*defecte d'organització*" com a condició per a la responsabilitat penal; d) L'eficàcia eximent o atenuant de les "compliances"; e) Sistema de penes i criteris per a la determinació de la pena i la responsabilitat civil.

Tema 12. Autoria i participació: a) Principis generals: accessorietat i unitat del títol d'imputació, amb referència als delictes especials; b) Formes d'autoria en sentit estricte: autoria, coautoria i autoria mediata; c) Formes de participació equiparades a l'autoria: inducció i cooperació necessària; d) La complicitat; e) Regles especials: l'actuació *en nom d'un altre*; i la *responsabilitat en cascada* als delictes d'impremta i altres medis de comunicació; f) Conseqüències penològiques.

Tema 13. *Iter criminis*: a) Fases del delictes i delimitació dels actes preparatoris; b) La consumació: concepte i distinció de l'esgotament del delictes; c) La temptativa: concepte, classes, efectes sobre la pena i referència al desistiment a la temptativa (vid supra tema 10, punibilitat); d) Els actes preparatoris: i) el sistema d'incriminació específica dels actes preparatoris, ii) la proposició, la provocació i la conspiració.

Tema 14. Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal: a) Concepte, classes i efectes sobre la pena; b) regles d'aplicació: comunicabilitat, inherència i compatibilitat.

Tema 15. Determinació de la pena: a) Concepte i fases; b) La pena abstracta: elecció del grau i classe de pena; c) La pena concreta: circumstàncies i individualització de la pena.

Tema 16. Els concursos: a) Concepte i classes; b) El concurs aparent de lleis: concepte i criteris de resolució; c) El concurs de delictes: concepte, classes (real, ideal, medial, continuat i massa) i criteris per a la determinació de la pena.

Metodologia

Durant el curs es realitzaran els següents tipus d'activitats:

1. Activitats dirigides: activitats on el professor/a és present durant l'execució de les mateixes i desenvolupa un paper més actiu o protagonista. Es divideixen en dos tipus:

1.1. Lliçons teòriques: en termes generals, ocuparan la primera hora de l'activitat dirigida i tenen per objecte que l'estudiant assoleixi les bases conceptuals de la matèria i el seu marc normatiu i jurisprudencial. Les classes teòriques són les activitats en les quals s'exigeix menys interactivitat a l'estudiant i estan concebudes com un mètode fonamentalment unidireccional de transmissió de coneixements del professor/a a l'alumne/a. Aquestes classes, sa parer del professor, es podran fer amb recurs a suports TIC, i debat en gran grup.

1.2. Activitats pràctiques: en termes generals, ocuparan la part final de les classes teòriques on els estudiants, individualment o en grups reduïts, poden realitzar activitats d'anàlisi o resolució de notícies, casos pràctics, etc. Relacionats amb el tema acabat de desenvolupar a la classe teòrica.

2. Tutories.

L'alumne/a pot emprar l'hora de tutoria per a aclarir conceptes necessaris per a la comprensió de la teoria o el desenvolupament de les classes pràctiques.

Les tutories no estan concebudes per a substituir les explicacions de qui no assisteix a classe, sinó per a complementar-les o reforçar-les davant necessitats particulars.

3. Activitats autònomes: activitats que els estudiants desenvoluparan autònomament, fora de l'aula, amb suport puntual del professor, en cas necessari, durant les tutories.

3.1. Cerca i lectura comprensiva de bibliografia, normativa i jurisprudència.

3.2. Realització d'esquemes, mapes conceptuals i resums.

3.3. Estudi.

3.4. Preparació o realització de les activitats d'avaluació continuada.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Activitats d'aprenentatge individuals o cooperatives a l'aula.	16,5	0,66	3, 6, 9, 10, 17
Classes pràctiques	5,5	0,22	2, 7, 10, 14, 16, 21, 23, 31
Classes teòriques	17	0,68	1, 9, 14, 16, 31

Tipus: Supervisades

Tutories	1,5	0,06	19, 20, 26
Tipus: Autònomes			
Estudi i preparació de treballs	100	4	1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 19, 23, 28, 31

Avaluació

El sistema d'avaluació és de caràcter mixt, teòric-pràctic, i es regeix per les regles que s'exposen a continuació.

A l'inici del curs el/la professor/a responsable de cadascun dels grups informará als alumnes, a través de l'Aula Moodle, del contingut i dates de les activitats d'avaluació continuada, així com del model d'examen final (test, preguntes curtes, etc.).

a) Composició de la nota final

Les activitats d'avaluació continuada suposaran el 50% de l'avaluació final (5 punts) i, la prova final de conjunt el 50% restant (5 punts).

b) Activitats d'avaluació continuada (5 punts):

Les concretes activitats d'avaluació continuada les detallarà cadascun dels professors la primera setmana de curs.

Les activitats poden consistir en resolució de casos pràctics, exàmens test, preguntes curtes, etc.

El nombre total d'activitats serà de tres. Com a mínim dues d'elles hauran de ser de diferent classe.

Valoració i calendari

- Primera activitat:
 - Valor: 1,5 punts sobre la nota final
 - Calendari: entre la tercera i cinquena setmana del curs.
- Segona activitat:
 - Valor: 2 punts sobre la nota final
 - Calendari: entre la sisena i novena setmana del curs.
- Tercera activitat:
 - Valor: 1,5 punt.
 - Calendari: entre la desena i tretzena setmana del curs.

Eventualment, s'oferirà un sistema alternatiu i voluntari d'avaluació continuada per als alumnes interessats, que s'explicarà el primer dia de classe, a través del qual també es podrà obtenir el 50% de la nota (possibilitat subjecta a la resolució sobre el reconeixement d'un Projecte d'innovació docent).

c) Prova final de conjunt:

- Valor: 5 punts.
- Calendari: data oficial de la Facultat de dret.

d) Reavaluació:

Pot accedir a la reavaluació qui hagi suspès o qui, havent aprovat, vulgui millorar nota. Si la nota obtinguda a la reavaluació fos inferior, es mantindrà l'anterior.

Es pot reavaluar tant la part corresponent a la prova final de conjunt com les activitats d'avaluació continuada.

La reavaluació de la prova final de conjunt: consistirà en un examen de la mateixa classe que el realitzat amb anterioritat, i permet obtenir fins a 5 punts.

La reavaluació de l'activitat continuada consistirà en la realització d'una activitat única, igual per a tots els alumnes, amb independència de la classe d'activitat que reavaluïn. Amb aquesta es podrà obtenir com a màxim 1,5 punt.

La nota final de l'assignatura resultarà de la suma aritmètica de les anteriors.

Per a aprovar l'assignatura no cal obtenir una nota mínima de l'avaluació continuada ni de la prova final.

Revisió:

En publicar cadascuna de les notes, sigui de les activitats realitzades durant el curs, com de la prova final, com de la reavaluació, el professor/a especificarà el sistema de revisió (data, horari i ubicació).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat avaluable 1 (Av1-pràctica)	15%	1,5	0,06	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31
Activitat avaluable 2 (Av2-test no alliberador)	20%	1,5	0,06	1, 6, 16, 18, 19, 20, 25, 26
Activitat avaluable 3 (Av3-pràctica)	15%	1,5	0,06	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31
Examen final de continguts	50%	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31

Bibliografia

La bibliografia està actualitzada a 14 de juny de 2019. S'aconsella als alumnes que, abans d'adquirir el manual, comprovin quina és la última edició disponible, doncs alguns manuals comptaran amb nova edició al setembre.

Bibliografia bàsica:

GARCIA ARAN, Mercedes; MUÑOZ CONDE, Francisco, *Derecho Penal. Parte General*, Tirant lo Blanch, 9ª ed., 2015. ISBN: 9788491190561.

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo, *Parte general del derecho penal*, Thomson Reuters, 5ª ed., 2015. ISBN: 9788490988411.

Bibliografia complementària:

BERDUGO GOMEZ DE LA TORRE, Ignacio; ARROYO ZAPATERO, Luís. *Lecciones de derecho penal: parte general*, Atelier, 1999. ISBN: 9788471975607.

CEREZO MIR, José, *Curso de Derecho Penal español. Parte General. Tomo II: Teoría jurídica del delito*, Tecnos, 6ª ed., 1998. ISBN: 9788430932214.

DIEZ RIPOLLES, José Luís, *Derecho Penal Español. Parte General*, Tirant lo Blanch, 4ª ed., 2016. ISBN: 9788491192381.

LUZON PEÑA, Diego Manuel, *Lecciones de derecho penal. Parte general*, Tirant lo Blanch, 3ª ed., 2016. ISBN: 9788491195627.

MIR PUIG, Santiago, *Derecho Penal. Parte General*, Dykinson, 10ª ed., 2015. ISBN: 9788460815822.

MORILLAS CUEVA, Lorenzo, *Sistema de Derecho Penal. Parte General*, Dykinson, 1ª ed., 2018. ISBN: 9788491489993.

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo et al., *Esquemas de Teoría Jurídica del Delito y de la Pena*, Tirant lo Blanch, 4ª ed., 2018. ISBN: 9788491906735.

ROXIN, Claus, *Derecho Penal. Parte General*, Tomos I y II., Dykinson, 1ª ed., 2014. ISBN: 9788447050703.

Bibliografía amb casos pràctics:

LUZON PEÑA, Diego Manuel, *Derecho Penal en Casos: Parte General. Estudio Analítico-práctico*, Tirant lo Blanch, 1ª ed., 2018. ISBN: 9788491698012.

MAQUEDA ABREU, María Luisa, *Derecho penal en casos. Parte General. Teoría y práctica*, Marcial Pons, 5ª ed., 2017. ISBN: 9788491435068.